

Barn- och utbildningsförvaltningen
Cecilia Wästborn
Epost: cecilia.wastborn@vasteras.se

Utbildningsdepartementet

Yttrande Remiss - Gemensamt ansvar - en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning (SOU 2020:33)

Inledande synpunkter

Redan idag finns en inskränkning i den kommunala självstyrelsen avseende skolområdet, detta är något som med utredningens förslag kommer att innebära en ännu större inskränkning. Utredningens bedömning är att inskränkning i den kommunala självstyrelsen är motiverad men utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden vill ändå påtala att det om samtliga förslag i utredningen antas kommer att handla om en stor inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden instämmer i:

- Att det måste ske en ökad samverkan mellan såväl olika kommuner som fristående huvudmän
- Att komvux roll stärks
- Att man försöker göra en snabbare väg till arbetsmarknaden, eller till vidare studier

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden tycker inte att utredningen i tillräckligt stor utsträckning belyser vad som blir myndigheternas och statens roll. Otydlighet i förslagets ansvarsfördelning påverkar hela styrkedjan och det finns stor risk för byråkratisk utbyggnad. Vidare vill utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden påtala behovet av att det blir väldigt tydligt vad som är Skolverkets, Skolinspektionens respektive kommunens/huvudmännens ansvar. Det är viktigt att Skolverkets regionala närvaro inte leder till dubbelarbete där Skolverket och kommun/huvudman gör samma sak. Det finns en risk att myndigheternas föreslagna roller i steg 2, att Skolverket ska besluta om ramar för utbudet i kommunala skolor och Skolinspektionen godkänna och besluta om platser på fristående skolor, kan bli röriga. Utredningen behöver svara på hur ska myndigheternas respektive roller fungera i relation till varandra.

I SOU 2020:28 – En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och ökad likvärdighet finns förslag att det ska etableras regionala Skolverket kontor. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden tycker inte att utredningen lämnar svar på om det är tänkt att de kontoren även ska hantera de regionala uppgifterna för gymnasieskola, gymnasiesärskola och komvux. Utredningen beskriver inte heller om en sådan utökning i så fall kommer att rymmas inom

Skolverkets nuvarande organisation. Det behöver också beskrivas hur en eventuell utökning av den regionala etableringen av Skolverket ska finansieras. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ser att det finns en risk att kommuner kommer att tappa kompetens, som kommunerna har fortsatt behov av, om medarbetare väljer att söka sig till Skolverket istället om Skolverket etableras regionalt.

Synpunkter på förslag om utbud och dimensionering av gymnasial utbildning, steg 1 och 2

Utredningen pekar på att elevernas valmöjligheter redan idag påverkas av både statliga och kommunala beslut om utbudet. Det sker således redan i dag en avvägning mellan individens fria utbildningsval och samhällets beslut om utbud. Utredningen anser vidare att det i en ny modell för planering och dimensionering har varit viktigt att värna individens möjlighet att fritt välja sin utbildning. Utredningens förslag är att: "När huvudmän bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på dessa ska betydande hänsyn tas till både ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov." (s.466)

Utredningen beskriver att det ökade statliga inflytandet innebär att de utbildningar som erbjuds svarar mot ett av staten tydligt definierat behov. Om steg 1 i reformen genomförs vilket bland annat innebär att Skolverket ska ta fram regionala planeringsunderlag för utbudet så gör utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden tolkningen att det fortsatt kommer att finnas rätt stort utrymme för kommunerna/huvudmännen att själva besluta om vilka utbildningar som ska genomföras. Detta då underlagen ska fungera som ett stöd för huvudmannen vid planering och dimensionering. Om däremot steg 2 i reformen genomförs vilket bland annat innebär att Skolverket ska fatta beslut om regionala ramar så kan tolkningen göras att det i praktiken innebär att i alla fall de kommunala huvudmännen kommer att kunna styra väldigt lite över vilka utbildningar som ska erbjudas. Något som därför behöver klargöras är vilket mandat som finns hos kommuner/ huvudman att styra över utbildningsutbudet utifrån de ramar som Skolverket ska ta fram.

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden tycker också att det i skrivningen "När huvudmän bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på dessa ska betydande hänsyn tas till både ungdomarnas efterfrågan och behov och arbetsmarknadens behov" är otydligt vad betydande hänsyn innebär. Det är inte heller helt tydligt vilket som ska väga tyngst ungdomars efterfrågan och behov eller arbetsmarknadens behov.

Det förs i utredningen lite diskussion kring att elever med lägre meritvärde i högre utsträckning påverkas av marknadsföring och väljer utifrån faktorer som inte är direkt kopplade till utbildningen. Utredningen gör bedömningen att "Gymnasieskolans utbildningar bör utvecklas för att minimera eventuella målkonflikter mellan elevers intresse på kort sikt vid valet av utbildning och vad de faktiskt har nytta av efter genomförd utbildning." (s.650). Utredningen presentera förslag på att huvudmännen ska ge tydlig information till ungdomar och vårdnadshavare. Informationen ska bland annat innehålla uppgifter om utbildningens arbetsmarknadsutfall (för yrkesprogram) och information om hur stor andel av tidigare elever som

studerat vidare och inom vilka sektorer av högre utbildningar (för högskoleförberedande program). Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden ställer sig frågande till vilken betydelse det samt övriga förslag i utredningen kommer att ha om inte frågan om utvecklingen av själva utbildningarna tas med samtidigt.

Innan ett andra steg i reformen genomförs så skulle det kunna föregås av en utvärdering kring om reformens första steg har fått något genomslag. Om det har fått ett bra utfall så kanske delar av reformens andra steg inte behöver genomföras.

En synpunkt är dock att om reformens andra steg inte genomförs så kommer det innebära att de åtgärder som föreslås för att kunna ändra i befintliga tillstånd för fristående skolor försvinner. Detta medför att kommunernas planeringsförutsättningar i relation till befintliga fristående skolors utbud inte förbättras i relation till idag.

Synpunkter kopplade till förslagen om regionala ramar, samverkansavtal och regionala branschråd

I utredningen så beskrivs att den geografiska avgränsningen för planeringsunderlagen som huvudregel kommer att följa länens avgränsningar. Vidare beskrivs att länen, efter viss anpassning med hänsyn till befintliga samverkansområden och elevers pendling ger goda förutsättningar för att geografiskt avgränsa planeringsunderlagens områden. Som exempel beskrivs att Skolverket när beslut om hur Västra Götalands län ska behandlas bör samverka med regionala och kommunala företrädare. Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden önskar förtydligande hur detta kommer att ske med övriga kommuner. Det kan finnas kommuner där diskussioner om framtida samverkan pågår men som ännu inte är beslutad. I utredningen är det inte tydligt hur dialog kommer att ske för att säkerställa att detta inte missas när Skolverket ska beslut om avgränsningar av planeringsunderlagen. Kopplat till detta önskar utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden förtydligande på vad en region kommer att innebära. Det framgår inte tydligt om det är Skolverket som kommer att besluta om indelningen av regioner i och med att förslaget är Skolverket ska besluta om avgränsningar för planeringsunderlagen.

Det är svårt att utifrån utredningen förstå hur det ska vara möjligt att ingå primära samverkansavtal utanför det som beslutas som region. Utredningen beskriver att det är möjligt att teckna primära samverkansavtal utanför regionen. Det är inte tillräckligt belyst vilka konsekvenser det får för regionen om det finns kommuner som väljer att samverka utanför. Vilka möjligheter finns för en region att välja att inte ha utbildningen själva, om planeringsunderlagen pekar på att den borde finnas, utan istället erbjuda den genom ett sekundärt samverkansavtal?

Om det andra steget i reformen kommer att genomföras och Skolverket kommer att besluta om de regionala ramarna som till exempel säger att det inte ska finnas någon plats på ett visst program. Det behöver tydliggöras om det innebär att utbildningen ska läggas ner. Det behöver också tydliggöras

vem ska gå in och styra när programmen behöver dras ned eller ta en risk om det är en utbildning som behövs men inte fylls. Utredningen beskriver inte vem som har makten och mandatet för detta är det Skolverket eller kommunen. Det behöver vara tydligare. Det kan få stor påverkan bland annat om kommunerna har gjort stora investeringar i utbildningen.

Detta leder in på ytterligare något som utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden önskar förtydligas. Ett förtydligande önskas kring om förslagen rörande de regionala planeringsunderlag och regionala ramar innebär att skolor ska byggas för ett kommunalt utbildningsperspektiv eller för ett regionalt utbildningsperspektiv. Det behöver bli tydligare i utredningens förslag hur det är tänkt. Hur utredningens förslag leder till att kommuner kan utveckla attraktiva yrkesutbildningar behöver tydliggöras. För yrkesprogram så handlar det många gånger om väldigt stora investeringar som har gjorts eller behöver göras.

Det finns en risk att införandet av den regionala skolverksnivån leder till att det blir ännu längre planeringshorisont. Det finns en risk att detta leder till minskad flexibilitet och rörlighet.

Det är i utredningen inte helt tydligt vad i ett regionalt branschråd som skulle bli mer effektivt än idag. Det behöver tydliggöras om förslaget innebär att samma modell ska användas som den för exempelvis Teknikcollege. I utredningen finns det inte beskrivet om det skulle kunna vara en möjlighet att istället ge de nationella programråden ett utökat uppdrag.

Synpunkter gällande förslag kring yrkesvux

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden instämmer i förslaget att koppla utbud till arbetsmarknadens behov men det finns en risk att det blir väldigt låst till Skolverkets bedömning i planeringsunderlagen. Vilka möjligheter kommer finnas för en kommun att erbjuda en utbildning som Skolverket inte rekommenderar utifrån arbetsmarknadens behov. Om en utbildning erbjuds som Skolverket inte har med i sitt planeringsunderlag så kommer inte statsbidrag att beviljas?

Utredningen lämnar ett förslag att "Om platserna på en sammanhållen yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå inte räcker till alla sökande ska hemkommunen erbjuda den sökande plats på en annan sammanhållen yrkesutbildning, en så kallad alternativplats. En behörig sökande ska endast erbjudas en alternativplats om syftet med att delta i utbildningen är att stärka sin ställning i arbetslivet." Detta förslag innebär en risk att den som söker en viss utbildning måste tacka ja till en plats på en annan utbildning som hen kanske inte egentligen vill läsa. Detta i sin tur kan leda till avhopp och tomma platser.

Synpunkter kopplade till förslag om kompensatoriskt schablonbelopp och beräkning av interkommunal ersättning

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden tycker inte att det är riktigt tydligt i utredningen att förslaget kring det kompensatoriska schablonbeloppet blir kostnadsneutralt.

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden tycker att det är ett bra förslag att interkommunal ersättning för gymnasieskolans elever ska, liksom bidrag till enskilda huvudmän, utgå från budgeterade kostnader. Detta skulle skapa en likvärdighet i kommuners hantering.